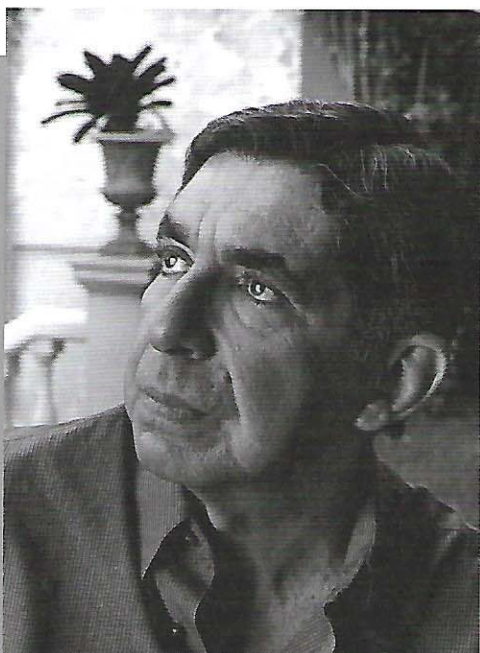

OSCAR ARIAS SANCHEZ

Ο πόλεμος μαινόταν σε ολόκληρη την Κεντρική Αμερική. Οι Σαντινίστας κυβερνούσαν τη Νικαράγουα με σοβιετική υποστήριξη και οι δεξιές στρατιωτικές κυβερνήσεις αντιμάχονταν εξεγέρσεις και αντάρτικο σε Ελ Σαλβαδόρ και Γουατεμάλα, ενώ οι εντάσεις στην Ονδούρα τροφοδοτούνταν από τη στρατιωτική βοήθεια αξιας εκατομμυρίων από τις ΗΠΑ και την ΕΣΣΔ. Ο Οσκαρ Αρίας τόλμησε να συνηγορήσει υπέρ της ειρήνης ενά-

ντια σε αυτά τα πανίσχυρα ψυχροπολεμικά συμφέροντα και να διαμεσολαβήσει με το Ειρηνευτικό Σχέδιο Αρίας, το οποίο επέφερε παύση των εχθροπραξιών με τους γείτονες και ευημερία στη δική του ειρηνική χώρα, την Κόστα Ρίκα. Γεννημένος το 1940 ο Αρίας σπούδασε νομικά και οικονομικά στο πανεπιστήμιο της Κόστα Ρίκα και έλαβε διδακτορικό τίτλο από το πανεπιστήμιο του Έσσεξ της Αγγλίας. Διορισμένος υπουργός Σχεδιασμού και Οικονομικής Πολιτικής της Κόστα Ρίκα το 1972, εκλέχθηκε στο Κογκρέσο το 1978 και στην Προεδρία το 1986. Την ημέρα της ορκωμοσίας του ο Αρίας απηύθυνε έκκληση για μια συμμαχία δημοκρατίας και κοινωνικής και οικονομικής ελευθερίας σε ολόκληρη τη Λατινική Αμερική. Το 1987 συνέταξε το προσχέδιο του ειρηνευτικού σχεδίου που οδήγησε στις συμφωνίες Esquipulas II, οι οποίες υπογράφηκαν στις 7 Αυγούστου από όλους τους προέδρους της Κεντρικής Αμερικής. Του απονεμήθηκε το Βραβείο Νομπέλ Ειρήνης για τον ρόλο του στη λήξη των συγκρούσεων στην περιοχή. Έκτοτε ο Αρίας χρησιμοποίησε το σημαντικό ηθικό κύρος του προκειμένου να επιδοθεί σε μία παγκόσμια εκστρατεία για ανθρώπινη ανάπτυξη, δημοκρατία και αποστρατιωτικοποίηση εφαρμόζοντας σε ολόκληρο τον πλανήτη τα μαθήματα από τη διαδικασία ειρήνευσης στην Κεντρική Αμερική. Από το 2006 έως το Μάιο του 2010 ο Αρίας υπηρέτησε τη δεύτερη θητεία του ως Πρόεδρος της Κόστα Ρίκα.

Συνέντευξη από το βιβλίο της Kerry Kennedy
Λέμε την Αλήθεια στην Εξουσία, 2000

Τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι ζουν σε τραγικές συνθήκες φτώχειας και σαράντα χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν καθημερινά από ασθένειες που θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν. Σε έναν κόσμο όπου μαίνεται ένας τέτοιος δραματικός αγώνας μεταξύ ζωής και θανάτου, οι αποφάσεις που λαμβάνουμε σχετικά με το πώς διάγουμε τον βίο μας, σχετικά με το τι άνθρωποι θέλουμε να είμαστε, έχουν σημαντικές συνέπειες. Σε αυτό το πλαίσιο θεωρώ ότι είναι ξεκάθαρο πως οφείλουμε να σταθούμε με το μέρος της ζωής. Το γεγονός ότι το έργο της εξασφάλισης της ανθρώπινης ασφάλειας είναι δύσκολο ή ότι ενδέχεται να βρεθούμε περιστασιακά αντιμέτωποι και με αναποδιές διόλου δεν επηρεάζει αυτή την υπαρξιακή απόφαση. Κάποιος που εργάζεται υπέρ της δικαιοσύνης δεν το κάνει για τις μεγάλες νίκες, αλλά απλώς διότι η συμμετοχή στον αγώνα αξίζει από μόνη της. Η παγκοσμιοποίηση είναι ένα τέρας με τη μορφή του Ιανού που προσφέρει αφάνταστη ευημερία στους πιο μορφωμένους και σε όσους έχουν καλή καταγωγή, ενώ μοιράζει μονάχα εξαθλίωση και απελπισία στους φτωχούς του κόσμου. Για κάποιους το νέο οικονομικό σύστημα σημαίνει ελαχιστοποίηση του κόστους εργασίας και μεγιστοποίηση των κερδών· για πολλούς άλλους σημαίνει ότι θα βρεθούν αντιμέτωποι με το τέλος της εργασιακής ασφάλειας και συγχρόνως θα γίνουν μάρτυρες της επανεμφάνισης συνθηκών ακραίας εργασιακής εκμετάλλευσης. Οι πιο ευάλωτοι και οικονομικώς ανασφαλείς πληθυσμοί υπομένουν το βαρύ πλήγμα του αντίκτυπου των επιπτώσεων ενός οικονομικού συστήματος που βασίζεται στην απλησία και την κερδοσκοπία, αντί για την ανθρώπινη ανάγκη. Ενώ ο κόσμος στο σύνολό του καταναλώνει αγαθά και υπηρεσίες αξίας 24 τρισεκατομμυρίων δολαρίων τον χρόνο, στον πλανήτη υπάρχουν 1,3 δισεκατομμύρια άνθρωποι που ζουν με ημερήσιο εισόδημα κάτω από ένα δολάριο. Οι τρεις πλουσιότερες χώρες στον κόσμο διαθέτουν κεφάλαια που υπερβαίνουν το συνολικό ακαθάριστο εθνικό προϊόν των φτωχότερων 48 χωρών.

Το ερώτημα δεν είναι εάν θα συμμετάσχεις στις ηθικές προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, αλλά το ποια θα είναι η συνεισφορά σου. Θα γίνεις μέσα στην απάθειά σου συνεργός στις αδικίες που περιέγραψα; Η με τις πράξεις και το παράδειγμά σου θα ενισχύσεις τις τάξεις όσων αγωνίζονται για ανθρώπινη ασφάλεια; Σήμερα είμαστε υποχρεωμένοι να αποδεχθούμε το γεγονός ότι τα δεινά της περιβαλλοντικής καταστροφής και της ανθρώπινης στέρησης, των ασθενειών και

του υποσιτισμού, της επιδεικτικής κατανάλωσης και της στρατιωτικής συσσώρευσης είναι παγκόσμια προβλήματα – προβλήματα που μας επηρεάζουν όλους.

Οι στρατιωτικές δαπάνες δεν είναι μονάχα μια καταναλωτική υπερβολή· αντιθέτως αντανακλούν μια τερατώδη διαστροφή ως προς τις προτεραιότητες του πολιτισμού μας. Μιλούμε για τεράστια ποσά χρημάτων που θα μπορούσαν να διατεθούν στην ανθρώπινη ανάπτυξη. Αλλά επίσης μιλούμε για πελώρια επένδυση σε εργαλεία θανάτου, σε όπλα και μαχητικά σχεδιασμένα να σκοτώνουν ανθρώπους. Η κατασκευή και η διάδοση των όπλων ενισχύει την ισχύ του στρατού, δυσχεραίνει τη διαδικασία εκδημοκρατισμού, καταστρέφει οικονομικές προοπτικές, διαιώνίζει εθνικές και εδαφικές συγκρούσεις και δημιουργεί καταστάσεις, όπου ακόμη και τα πλέον στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα τίθενται σε κίνδυνο. Επιπλέον ανακαλύπτουμε ολοένα και περισσότερο ότι οι γυναίκες και τα παιδιά αναγκάζονται να υπομείνουν ένα δυσανάλογο μερίδιο από τις κακουχίες που προκαλούν οι ένοπλες συγκρούσεις και από τη φτώχεια.

Από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου πολλά βιομηχανικά έθνη μείωσαν τις αμυντικές δαπάνες τους. Ως αποτέλεσμα οι έμποροι όπλων αυτών των χωρών στράφηκαν σε νέους πελάτες στον αναπτυσσόμενο κόσμο, όπου σήμερα λαμβάνει χώρα η πλειοψηφία των συγκρούσεων. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ξεχωρίζουν ως ακραία περίπτωση. Σήμερα οι ΗΠΑ είναι υπεύθυνες για το 44% όλων των πωλήσεων όπλων στον κόσμο. Και τα τελευταία τέσσερα χρόνια το 85% των πωλήσεων όπλων των Ηνωμένων Πολιτειών κατέληξε σε μη δημοκρατικές κυβερνήσεις του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Στα τέλη του 1997 σε 39 από τις 42 εθνικές και περιφερειακές συγκρούσεις χρησιμοποιούνταν όπλα κατασκευασμένα στις Ηνωμένες Πολιτείες. Είναι αδιανόητο για μια χώρα που πιστεύει στη δημοκρατία και τη δικαιοσύνη να συνεχίζει να επιτρέπει σε εμπόρους όπλων να αποκομίζουν κέρδη κηλιδωμένα από αίμα. Και όμως κατά τραγική ειρωνεία τεράστια ποσά των χρημάτων των φορολογουμένων καταλήγουν στη στήριξη αυτού του ανήθικου εμπορίου. Το 1995 η βιομηχανία όπλων έλαβε 76 δισεκατομμύρια δολάρια σε ομοσπονδιακές επιδοτήσεις – ποσό που ισοδυναμεί με ένα τεράστιο επίδομα πρόνοιας σε πλούσιους δικαιούχους.

Ο πόλεμος και η προετοιμασία για πόλεμο είναι τα δύο μεγαλύτερα εμπόδια στην ανθρώπινη πρόοδο, που τρέφουν ένα φαύλο κύκλο συγκέντρωσης όπλων, βίας και φτώχειας. Προκειμένου να κατανοήσουμε το πραγματικό ανθρώπινο κόστος του μιλιταρισμού καθώς και τον πραγματικό αντίκτυπο των ανεξέλεγκτων πωλήσεων όπλων στον κόσμο σήμερα, οφείλουμε να κατανοήσουμε ότι ο πόλεμος

δεν είναι μονάχα μια απεχθής πράξη καταστροφής, είναι μια χαμένη ευκαιρία ανθρωπιστικής επένδυσης. Είναι ένα έγκλημα απέναντι σε κάθε παιδί που ζητά τροφή και όχι όπλα και απέναντι σε κάθε μητέρα που ζητά βασικούς εμβολιασμούς και όχι μαχητικά αξία εκατομμυρίων. Χωρίς αμφιβολία οι αμυντικές δαπάνες αντιπροσωπεύουν σήμερα τη σημαντικότερη μεμονωμένη διαστροφή των παγκοσμίων προτεραιοτήτων που γνωρίζουμε, καθώς το 1997 διεκδίκησαν 780 δισεκατομμύρια δολάρια. Εάν διοχετεύαμε μόλις το 5% αυτού του ποσού για τα επόμενα δέκα χρόνια σε προγράμματα κατά της φτώχειας, ολόκληρος ο πληθυσμός της Γης θα απολάμβανε βασικές υπηρεσίες πρόνοιας. Άλλο ένα 5% ή σαράντα δισεκατομμύρια δολάρια για δέκα χρόνια θα παρείχε σε όλους τους ανθρώπους αυτού του πλανήτη ένα εισόδημα πάνω από το όριο φτώχειας της χώρας τους.

Οι στρατιωτικοί αξιωματούχοι επιχειρούν απλώς να περιθωριοποιήσουν και να υποβαθμίσουν όσο μπορούν προτάσεις αφοπλισμού. Αποκαλούν τέτοιες ιδέες «μη πρακτικές» και «ιδεαλιστικές». Χρησιμοποιούν σκοτεινά πολιτικά τεχνάσματα προκειμένου να εμποδίσουν τη θέσπιση νόμων για τον αφοπλισμό. Και διαθέτουν μία ολόκληρη σειρά επιχειρημάτων προκειμένου να δικαιολογήσουν την παραγωγή και την πώληση όπλων. Έχω εργαστεί για την εκπόνηση ενός Διεθνούς Κώδικα Δεοντολογίας στις Μεταβιβάσεις Όπλων —μια ευρεία διεθνή προσπάθεια ρύθμισης και παρακολούθησης των πωλήσεων όπλων. Αυτή η συμφωνία προβλέπει ότι κάθε απόφαση εξαγωγής όπλων θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν ορισμένα χαρακτηριστικά σχετικά με τη χώρα του τελικού προορισμού. Η χώρα-παραλήπτης πρέπει να ενισχυθεί η δημοκρατία, όπως αυτή ορίζεται βάσει ελευθέρων και δίκαιων εκλογών, κράτους δικαίου και πολιτικού ελέγχου των στρατιωτικών δυνάμεων και των δυνάμεων ασφαλείας. Η κυβέρνηση της δεν θα πρέπει να εμπλέκεται σε ειδικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Διεθνής Κώδικας Δεοντολογίας δεν θα επιτρέπει την πώληση όπλων σε οιαδήποτε χώρα εμπλέκεται σε ένοπλες επιθετικές ενέργειες κατά παράβαση του διεθνούς δικαίου.

Πολλοί είναι αυτοί που λένε ότι αυτός ο κώδικας δεν είναι πρακτικός — μη πρακτικός επειδή θέτει το ενδιαφέρον για την ανθρώπινη ζωή πάνω από τη ροπή της ελεύθερης αγοράς για κέρδη· μη πρακτικός επειδή ακούει τους φτωχούς που ζητούν εναγωνίως σχολεία και γιατρούς, αντί για τους δικτάτορες που απαιτούν όπλα και μαχητικά. Πράγματι σε μια εποχή κυνισμού και απληστίας όλες οι δίκαιες ιδέες θεωρούνται μη πρακτικές. Εάν πεις ότι μπορούμε να ζήσουμε ειρηνικά, σε αποθαρρύνουν. Εάν επιμείνεις ότι μπορούμε να είμαστε πιο ανθρω-

πιστές, σε κοροϊδεύουν. Συχνά διερωτώμαι για τη σχέση του Διεθνούς Κώδικα Δεοντολογίας στις Μεταβιβάσεις Όπλων με την έννοια της προσφοράς και ζήτησης της ελεύθερης αγοράς. Θα μπορούσαν κάποιοι να διερωτηθούν: εάν οι ηγέτες μιας χώρας θέλουν όπλα, ποιοι είμαστε εμείς που θα πούμε ότι δεν μπορούν να τα έχουν;

Σε αυτό το ερώτημα αντιστοιχούν δύο απαντήσεις. Πρώτον με τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου οι κατασκευαστές όπλων προώθησαν επιθετικά τις πωλήσεις προς τον αναπτυσσόμενο κόσμο προκειμένου να ισοσταθμίσουν τις δραστικές μειώσεις στις αγορές όπλων από τις περισσότερες εκβιομηχανισμένες χώρες. Επιπλέον, όταν διατεινόμαστε ότι ένα «έθνος» επιθυμεί όπλα, σε ποιον ακριβώς αναφερόμαστε; Μήπως είναι η ανύπαντρη μητέρα στην Ινδονησία ή το ορφανό

«Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΟΛΕΜΟ
ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ
ΠΡΟΟΔΟ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΚΤΡΕΦΟΥΝ ΕΝΑΝ ΦΑΥΛΟ ΚΥΚΛΟ
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΟΠΛΩΝ, ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΦΤΩΧΕΙΑΣ»

του δρόμου στην Αίγυπτο εκείνοι που πιέζουν τους επικεφαλής της κυβέρνησης να αγοράσουν τεθωρακισμένα και πυραύλους; Ή είναι κάποιος δικτάτορας που βλέπει τις αγορές όπλων ως τον μόνο τρόπο για να διατηρήσει την εξουσία του; Οι φτωχοί του κόσμου ζητούν εναγωνίως σχολεία και γιατρούς, όχι όπλα και στρατηγούς. Ένα άλλο επιχειρήμα δικαιολόγησης των πωλήσεων όπλων είναι ότι, εάν μια χώρα δεν πωλήσει όπλα σε ένα έθνος που επιθυμεί να τα αγοράσει, τότε θα το πράξει κάποιος άλλος. Αυτός είναι ακριβώς ο λόγος που όλα τα έθνη που πωλούν όπλα πρέπει να συμφωνήσουν σε ορισμένους κοινούς περιορισμούς. Δεν μπορούμε άλλο να ισχυριζόμαστε ότι οι «επιχειρήσεις είναι φυσικό να επιδιώκουν τα κέρδη» και να κλείνουμε τα μάτια στη φτώχεια και την καταπίεση που προκαλούν οι μεταβιβάσεις όπλων. Όπως η δουλεία και το εμπόριο ναρκωτικών, με τον ίδιο τρόπο και το εμπόριο όπλων αποκομίζει κέρδη κηλιδωμένα από αίμα.

Ο στόχος είναι η αποστρατιωτικοποίηση – και έχει αποδειχθεί εφικτός. Πράγματι η πρόοδος που επιτεύχθηκε στον Παναμά και την Αϊτή, για να αναφέρω δύο χώρες, μας δίνει βάσιμους λόγους να ελπίζουμε. Η εισβολή των ΗΠΑ στον Παναμά το 1989 διέλυσε τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας. Εν συνεχεία το

Ίδρυμα Αρίας για την Ειρήνη και την Ανθρώπινη Πρόοδο πίεσε για τη συνταγματική κατάργηση του στρατού του Παναμά. Παραγγείλαμε μία δημοσκοπήση για να μετρηθεί η υποστήριξη του λαού του Παναμά σε μια διαδικασία αποστράτευσης· δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι η δημοσκοπήση κατέγραψε σημαντική υποστήριξη σε ένα τέτοιο μέτρο. Ξεκινήσαμε επιπροσθέτως μια εκστρατεία δημόσιας επιμόρφωσης, προκειμένου να προωθήσουμε την αξία της αποστρατιωτικοποίησης. Αυτές οι προσπάθειες μαζί με την αποφασιστικότητα εκατομμυρίων Παναμέζων που υποστήριξαν τον αφοπλισμό απέδωσαν καρπούς τον Οκτώβριο του 1994, όταν το νομοθετικό σώμα του Παναμά αναθεώρησε το Σύνταγμα ώστε να καταργηθούν οι ένοπλες δυνάμεις της χώρας.

Παρομοίως ο στρατός της Αϊτής βρισκόταν σε μεγάλη σύγχυση μετά τις καθοδηγούμενες από τις ΗΠΑ επεμβάσεις το 1994. Εκείνη την εποχή ενθάρρυνα τον πρόεδρο Aristide να εξετάσει τη δυνατότητα κατάργησης των ενόπλων δυνάμεων. Εν τω μεταξύ πολλές ομάδες της κοινωνίας των πολιτών συγκάλεσαν συνελεύσεις για την προώθηση της αποστρατιωτικοποίησης. Το Ίδρυμα Αρίας οργάνωσε μια εκστρατεία καταγραφής των απόψεων, παρόμοια με εκείνη του Παναμά, και κατέγραψε ανάλογη υποστήριξη από τον λαό της Αϊτής για την κατάργηση των ενόπλων δυνάμεών της. Τον Απρίλιο του 1995 ο Aristide ανακοίνωσε δημοσίως την πρόθεσή του να επιζητήσει την εξάλειψη και τη συνταγματική κατάργηση των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Τον Φεβρουάριο του 1996 η Γερουσία της Αϊτής παρουσίασε μια απόφαση που διατύπωνε ως στόχο την επιδίωξη συνταγματικής κατάργησης των ενόπλων δυνάμεων.

Το θάρρος ξεκινά με μία φωνή – δείτε όλους τους ανθρώπους που υποστήριξαν δημοσίως είτε ως άτομα είτε ως ομάδες τον Κώδικα Δεοντολογίας. Είναι σαφές ότι υπάρχει ακόμη πολλή δουλειά να γίνει. Οι άνθρωποι πρέπει να συνεχίσουν να οργανώνονται, ούτως ώστε η φωνή τους να ακούγεται. Οι πολιτικοί ηγέτες πρέπει να πεισθούν ότι η αποστρατιωτικοποίηση συνιστά πρακτικό και επιθυμητό στόχο. Κι εάν δεν μπορούν να πεισθούν, τότε οι λαοί πρέπει να εκλέξουν νέους εκπροσώπους. Η πεποίθηση από μόνη της είναι μονάχα λόγια, αλλά είναι σημαντικά λόγια που κινητοποιούν την ανάληψη δράσης. Επομένως, ενώ αναγνωρίζω τη σκληρή δουλειά που απαιτείται προκειμένου να έρθουν οι άνθρωποι πιο κοντά σε δημοκρατικά κινήματα, στη διαμόρφωση πολιτικών και στη διπλωματία, νομίζω ότι είναι σημαντικό να βεβαιώσουμε ότι η αλλαγή συνείδησης αποτελεί καίριο πρώτο βήμα για την επίτευξη κοινωνικής αλλαγής – το βήμα από το οποίο η δράση εξαπλώνεται.

Θάρρος σημαίνει να στέκεσαι στο πλευρό των αξιών σου, των αρχών, των πεποιθήσεων και των ιδανικών σου κάτω από όλες τις συνθήκες – όποιες κι αν είναι αυτές. Εάν μείνεις σταθερός στις αρχές σου, θα βρεθείς συχνά αντιμέτωπος με πανίσχυρα συμφέροντα. Το να έχεις θάρρος σημαίνει να το πράττεις αυτό δίχως φόβο. Σημαίνει να έχεις το θάρρος να αλλάξεις τα πράγματα. Συνηθίζω να λέω ότι η Κόστα Ρίκα δεν είναι αυτή τη στιγμή οικονομική δύναμη, αλλά ότι θέλουμε να γίνουμε μια μέρα. Η Κόστα Ρίκα δεν είναι στρατιωτική δύναμη, αλλά δεν θέλουμε να γίνουμε ποτέ. Όμως η Κόστα Ρίκα είναι ήδη μια ηθική δύναμη. Κι αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θα πρέπει πάντοτε να φροντίζουμε να έχουμε το θάρρος να κάνουμε ό,τι είναι σωστό.